

СТАНОВИЩЕ

от проф. Радостина Ивайлова Александрова, доктор (секция „Патология”, Институт по експериментална морфология, патология и антропология с музей – БАН) - член на Научно жури съгласно заповед № I – 88/ 26.06.2024 г. на Директора на Института по микробиология „Стефан Ангелов“ – Българска академия на науките (ИМик - БАН)

Относно дисертационен труд на тема: „Функционално потискане на автореактивни Т клетки чрез антитялова терапия при миши и хуманизиран NSG модели на Системен Лупус Еритематозус”

за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР” в област на висше образование 4. Природни науки, математика и информатика, професионално направление 4.3. “Биологически науки” („Имунология“)

на докторанта Силвия Любенова Брадянова, ИМик - БАН, София, България

с научен ръководител: проф. д-р Андрей Чорбанов, ИМик -БАН, София, България

1. Актуалност и значимост на дисертационния труд

Актуалността и значимостта на представения дисертационен труд са извън всяко съмнение. Достатъчно е да припомним, че автоимунните заболявания са сред водещите медицински и обществени предизвикателства на нашето време и засягат от 3 до 8% от жителите на планетата. Те са трудни за диагностициране и още по-трудни за лечение – практически терапевтичната стратегия при тях е да бъде постигната ремисия на заболяването и тя да бъде успешно поддържана. Системният лупус еритематозус (СЛЕ) е един от основните представители на тази група заболявания.

Темата е в съответствие с целите на Националната стратегията за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030, както и с приоритетите на програмата „Хоризонт Европа“ на ЕК, тъй като допринася за подобряването на здравето и повишаването на качеството на живота, подпомагайки решаването на глобални предизвикателства, каквито са автоимунните заболявания, и създавайки предпоставка за постигане на върхови научни постижения.

2. Преглед на дисертационния труд

Дисертационният труд е написан на 112 страници (извън Заглавната страница и страницата с благодарностите) и включва: Съдржание (3 стр.), Списък на използваните съкращения (3 стр.), Увод (1 стр.), Литературен обзор (27 стр.), Цели и задачи (2 стр.), Материали и методи (16 стр.), Резултати (35 стр.), Дискусия (9 стр.), Изводи (1 стр.), Приноси (1 стр.), Списък на публикации, участия в научни форуми в областта на

дисертационния труд и цитати (3 стр.), Използвана литература (11 стр.). Илюстрирана е с 1 таблици и 42 цветни или черно-бели фигури с високо качество.

Още във **Въведението** докторантката Силвия Брадянова разкрива необходимостта от разработването на представения дисертационен труд, подчертавайки нуждата от създаване на специфични трепии, насочени към патологичните механизми и пътища, участващи в развитието на системния лупус еритематозус. Авторката насочва вниманието ни към анексин А1 (ANX A1) – молекула с важно значение за вродения имунен отговор, чиито функции се разпростират към пролиферацията и диференциацията на клетките, възстановяването на клетъчните мембрани и апоптозата и който е един от ключовите играчи за осъществяване на замисъла на дисертацията.

Литературният обзор засяга няколко основни теми, както следва:

Автоимунитет и автоимунни заболявания - в тази част е направен общ преглед на автоимунитета и автоимунните заболявания; факторите, които може да допринесат за отключването им; пътищата за избягване на толерантността към собствените структури; различната чувствителност на мъжките и женските индивиди към тези имунопатологии;

Системен лупус еритематозус (СЛЕ) и неговите варианти, клиничната им картина и „играчите“ и механизмите, които стоят зад тях;

Активностите на мултигенното семейство фосфолипид – свързващи протеини анексини и по-конкретно **анексин А1** и потенциалното му значение като регулатор на имунния отговор;

Очертани **са съвременните подходи за лечение на СЛЕ**, постигнатите през последните десетилетия успехи в тази област, посочено е мястото на отделните класове медикаменти, включително възможностите на насочените биологични терапии – както одобрени, така и намиращи се в клинични проучвания биологични продукти, техните мишени и механизми на действие;

Направено е обобщение на спонтанните и предизвиканите **експериментални модели на системен лупус**, посочени са специфичните им особености, предимствата и ограниченията, разгледани са основните методологии за създаване на хуманизирани миши модели на лупус, прилагани в съвременната експериментална имунология.

Литературният обзор е стегнат, но изключително информативен, написан е на издържан професионален език, но в същото време е разбираем и интересен. Той показва отличната осведоменост на докторантката по темата на дисертационния труд (и не само!), способността ѝ да анализира и обобщава.

Въз основа на направения обстоен преглед на достъпната научна литература и данните за повишена експресия на Анексин А1 по повърхността на автореактивните Т клетки при мишки със СЛЕ е изградена работна хипотеза, която допуска възможността антитяло срещу ANX A1 да потисне активността на автореактивните Т клетки, водейки до инактивиране на антитяло-продуциращите В клетки и така да ограничат изявата и прогресията на СЛЕ, предвидено е изпитването ѝ в три различни миши модели на това заболяване.

Цели и задачи. Целите на дисертационния труд (две на брой) са ясно и точно формулирани. За постигането им са предвидени общо 10 задачи, разпределени в две групи по 5.

Използваните **материали и методи** са прецизно подбрани и подробно описани и може да са полезни на всеки, който планира да работи в тази област. Те напълно отговарят на поставените цели и задачи. Илюстрирани са с 3 фигури.

Резултати. Ходът на експерименталната работа стриктно следва поставените цели и задачи. В първата част от проучването е потвърдена ролята на експресирания върху Т лимфоцитите анексин за развитието на СЛЕ в миши модели и са получени данни за имуномодулиращото влияние на анти-ANX A1 в тях.

Във втората част са получени данни, потвърждаващи терапевтичния потенциал на анти-ANX A1 антитялото върху автореактивни човешки Т лимфоцити и появата на лупусоподобни симптоми в това число отлагане на имунни комплекси в бъбреците и потискане на бъбречните дисфункции при хуманизиран модел в NOD-SCID gamma (NSG) мишки.

Извършена е огромна по обем работа, експериментите са осъществени в голям брой повторения (пет), резултатите са убедителни и определено заслужават внимание.

Разделът е онагледен с 28 отлично изработени фигури.

Запознаването с раздела „Дискусия“ е истинско интелектуално удоволствие. Тя дава възможност за пълноценно осмисляне на получените оригинални резултати на фона на известното към момента знание и оценяване на значението им за по-доброто изясняване на биологията и имунопатологията на СЛЕ и отворената врата към нови подходи за неговото овладяване. Последното заслужава специално внимание, тъй като при подготвянето на дисертационния труд докторантката и научният ръководител насочват интереса си към свръхактивизираните Т клетки като основна терапевтична цел, вместо към автореактивните В лимфоцити.

Изводите Въз основа на получените резултати са направени 12 извода, които напълно приемам.

Съгласна съм и с обособените 4 **приноса**, един от които е с фундаментално значение, а останалите 3 са с научноприложен характер.

Списъкът на **цитираната литература** обхваща 193 заглавия на латиница, 47% от които (90 броя) са публикувани от 2014 г. насам.

3. Оценка на съответствието между Автореферата и дисертационния труд

Авторефератът е изработен в пълно съответствие с дисертационния труд и представя в съкратен вариант същността на проучването, последователността на експерименталната работа, получените резултати и направените на тяхната основа изводи и приноси.

4. Публикации и участия в научни събития по темата на дисертационния труд

По темата на дисертационния труд са публикувани две статии в международни списания с импакт фактор: „Archivum Immunologiae et Therapiae Experimentalis“ (5-годишен импакт фактор 3.9, Q2/Q3) и „Clinical and Experimental Immunology“ (5-годишен импакт фактор 4.5, Q2). В едната от тях Силвия Брадянова е първи автор. Към момента на предаване на документите за защита на дисертационния труд публикацията в списание „Clin. Exp. Immunol.“ вече е събрала 16 цитата, което говори за отличния ѝ прием сред научната общност.

Получените нови знания и оригинални резултати са представени на 12 научни форума у нас и в чужбина (Италия, Словакия, Армения, Нидерландия, Турция).

5. Критични бележки и коментари, препоръки, въпроси към докторанта

Нямам забележки по същество.

Забелявах някои дребни технически грешки (напр. погрешно написани или липсващи буквички или предлози), които по никакъв начин не намаляват качествата на дисертационния труд.

6. Автобиографични данни

Силвия Брадянова е завършила СОУ „Нешо Бончев“ в град Панагюрище през 2010 г. Последователно е придобила ОКС „Бакалавър“ по „Молекулярна биология“ (2014 г.) и ОКС „Магистър“ по „Генно и клетъчно инженерство“ (2016 г.) в Биологическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. Още като студентка започва да се обучава като стажант в Лабораторията по експериментална имунология към ИМиК „Стефан Ангелов“ – БАН. Впоследствие е назначена като асистент в същата лаборатория, където подготвя и дисертационния си труд.

Силвия Брадянова е съавтор на 12 публикации в международни списания с импакт фактор, участвала е в колектива на 17 научноизследователски и научноприложни проекти, финансирани от различни източници, както и в Националната научна програма „Млади учени и постдокторанти“, включила се е в редица научни събития (конференции, конгреси, училища, работни срещи) у нас и в чужбина, спечелила е стипендии.

7. Заключение

Представеният дисертационен труд е посветен на актуална и значима тема, предвидените в него цели и задачи са изцяло постигнати, при това на високо научно ниво, а получените оригинални резултати са безспорен принос в областта на имунологията, имунохимията и експерименталната медицина.

В хода на подготовката, докторантката Силвия Брадянова е разширила и надградила своята биомедицинска култура, усвоила е богат спектър от съвременни имунологични, биохимични, хистологични методи и техники, израснала е като способен и перспективен учен. Активно се е включила в подготовката и успешното изпълнение на амбициозен научноизследователски проект, който със своите иновативни идеи и професионално осъществяване не отстъпва на добрите европейски и световни примери. И най-важното: получените при изпълнението на дисертационния труд резултати подобряват разбирането ни за системния лупус еритематозус и очертават обещаващи възможности за контрола върху него. Положенията от докторантката и научния ръководител усилия при подготовката на дисертационния труд и полученият краен продукт заслужават висока оценка.

Всичко това ми дава основание да смятам, че представеният дисертационен труд отговаря напълно на Закона за развитие на академичния състав в Република България, както и на правилника за неговото приложение в Института по микробиология „Стефан Ангелов“ – Българска академия на науките, за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“. Убедено давам своята положителна оценка и препоръчвам на членовете на Уважаемото Научно жури да присъдят на Силвия Любенова Брадянова образователната и научна степен „Доктор“ в област на висше образование 4. Природни науки, математика и информатика; професионално направление 4.3 Биологически науки (Имунология).

15 юли 2024 г.

.....
/Проф. Р. Александрова/